

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

II. An in Deo sit Prouidentia, cui omnia subijciantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

mem. 1. art. 2. Sed etsi omnis hæc quæstio nominis est, vt rectè notarunt Suarez lib. 1. de prædestinat. cap. 17. num. 12. & Vasquez loc. cit. Magis tamen probatur modus loquendi S. Thomæ, quem tradidit etiam Boetius lib. 4. de consolat. prola 6. vbi dicit, prouidentiam esse ipsam rationem diuinam, in summo omnium principe constitutam, quæ cuncta disponit. Certè ipsa notio nominis Prouidentia, directè quidem actum intellectus significat, nõ voluntatis, vt dictum.

Vbi etiam contra Aureolum in 1. dist. 40 q. 1. a. 2. notandum, malè ab eo impugnari definitionem prouidentia à S. Thoma lo. cit. allatam, quasi cum is dixit, prouidentiam esse rationem ordinis rerum in finem, existentem in mente diuina, per rationem ordinis intellexerit, rationem seu conceptum ordinis obiectiuum, in rebus ipsis formaliter existentem, qui prouidetur; cum tamen manifestum sit, S. Thomam aliud non intellexisse, quàm internam conceptionem ordinis, seu vt loquitur Aureolus, ipsum intelligere diuinum, quo ordo huiusmodi prouidetur; seu vt etiam inferius interpretatur Boetium, ipsam diuinam intellectionem, quæ cuncta disponit.

9 Notandum quarto, actum intellectus, in quo formaliter & essentialiter consistit prouidentia, non esse, vt quidam existimant, actum illum Imperii, què constituunt distinctum ab omni cognitione; qui videlicet non sit intellectio seu cognitio vlla, sed solæ quædam intimatio ipsius impetus voluntatis; talis enim actus in Deo frustra ponitur, imò nec in hominibus vel Angelis admittendus est, vt etiam supra disp. 2. quæst. 10. dub. 4. diximus, & rectè notarunt Suarez hic lib. 1. de prædestin. cap. 16. & Vasquez disp. 87. cap. 3. Est igitur Prouidentia actus quidam cognitionis, quo Deus res omnes ordinat in finem. Et quia actus non merè speculatiuus, sed practicus est, & causa rerum, pertinet non ad scientiam visionis; sed ad scientiam simplicis intelligentia; cui adiuncta sit approbatio, seu decretum voluntatis, quo id ipsum quod practicè cognitum est, approbetur, & constituatur suo tempore exequendum; & à quo etiam scientia illa iam dicitur non solum practica (hæc enim est de rebus etiam non futuris) sed etiam approbationis, includens videlicet, seu potius supponens, quæ talis est, actum voluntatis approbatiuum & decretiuum eius obiecti, quod practicè ita cognitum est, tanquam formam denominantem, à qua extrinsecè talis scientia denominatur approbationis, vt declarauimus disp. 2. q. 8. dub. 10. Supponit autem hæc scientia in Deo, quam prouidentiam esse diximus, aliam scientiam practica & approbationis, quæ pro obiecto & termino habet ipsam per se rerum, quibus prouidetur, existentiam; quam ipsa etiam prouidentia supponit, vt declarabitur dubit. 3. Ex quibus Prouidentia breuiter & perspicue definiri potest, Scientia practica approbationis, per quam (mediante simul etiam actu voluntatis) res omnes in suos fines per certa media diriguntur.

10 Notandum quinto, Prouidentiam differre à gubernatione, & partim etiam à dispositione rerum, vt omnes docent. Gubernatio enim absolutè dicta, actio transiens est, & nihil aliud, quàm executio ordinis à prouidentia præconcepti, adeoq; posterior prouidentia: quæ proinde etiam non nisi ex tempore de Deo dicitur: prouidentia autem est actus im-

manens, qui Deo ab æterno conuenit, vt docet S. Thomas hic q. 22. a. 1. ad 2. ex communi omnium; & nos generatim supra disp. 2. q. 7. dub. 2. diximus. Cum quo re ipsa non pugnat, quod ait Vasquez hic q. 22. art. 3. num. 35. gubernationem actiuam immanentem in Deo non distingui nec re, nec ratione, ab ipsa prouidentia: qui modus loquendi sumitur etiam ex ipso S. Thoma q. 103. art. 6. quanquam si propriè loquamur, gubernatio immanens in Deo non multo rectius dici videatur, quam creatio immanens: cum propriè & absolutè ac secundum consuetum loquendi modum, vtraque in Deo sit actio transiens, vt expressè etiam de gubernatione docet S. Thomas q. 22. a. 3. in corp.

Dispositio verò est vno quodam significato, prout videlicet significat rerum dispositionem actiuam in mente diuina, in ordine ad finem, non differat à prouidentia, vt docet expressè S. Thomas hic q. 22. a. 1. ad 2. passim tamen accepta, idem est quod gubernatio; ac proinde non minus quam hæc à prouidentia distincta. Cætera quæ ad obiectum & terminum prouidentia in specie cognoscenda pertinent, declarabuntur dub. seq.

D V B I V M II.

An in Deo sit Prouidentia, cui omnia subiciantur.

S. Thomas 1. p. q. 22. a. 1. 2. & 3.

Explicato communi Prouidentia conceptu, inquirendum restat, an sit in Deo; & qua ratione diuinæ Prouidentia subiciantur omnia; quorum prius hoc dubio, posterius sequenti declarabimus.

Assertio I. Est in Deo Prouidentia; non quidem monastica, qua sibi ipsi prouideat, sed quasi politica seu monarchica. Ita S. Thomas hic q. 22. a. 1. & est extra controuersiam, Probatur & declaratur Quia iuxta Aristotelem 6. Eth. c. 12. Prudentia proprium est, ordinare alia in finem; siue respectu ipsius ordinantis, sicut dicitur homo prudens, qui bene ordinat actus suos ad finem vitæ suæ; & vocatur prouidentia monastica; siue respectu aliorum eidem subiectorum; quo modo in Patrefamilias respectu familiae vocatur Oeconomica; in principe seu quouis Magistratu, politico præsertim, respectu ciuitatis, vocatur politica; in Rege respectu Regni vocatur Monarchica. Deus igitur ipse, eiusque perfectiones, & actiones internæ, prouidentia non subiciuntur; ac proinde neque etiam in Deo est prouidentia Monastica: sicut enim Deus ipse, & quicquid in Deo est, nullum habet finem ad quem ordinetur, vt disp. præced. quæst. 1. dictum; ita nec est capax ordinationis passivæ ad finem, qualis ad prouidentiam pertinet. Nihilominus tamen quia Deus alia omnia extra se, posita, tanquam supremus Dominus & Rector ordinat ad suos quælibet fines, vt dicitur assert. seq. verè ac propriè est in Deo Prouidentia Monarchica, vt rectè etiam Caietanus hic art. 1. Gregorius de Valentia, & alii docent.

Assertio II. Esse in Deo prouidentiam, non modo generalem, sed etiam particularem, respectu rerum

rum singularum, tam ex fide constat, quam ratione naturali euidenter demonstratur. Ita S. Thomas hic q. 22. a. 1. & 2. cui consentiunt omnes Doctores. Prior pars patet ex scriptura, in qua perspicue particularis Dei prouidentia asseritur. Sap. 6. v. 8. *Æqualiter (hoc est, sine exceptione) est illi cura de omnibus.* Et cap. 8. v. 1. *Attingit a fine usque ad finem fortiter; & disponit omnia suaviter.* Sap. 14. v. 3. *Tua autem, Pater, prouidentia cuncta gubernat.* Iob 9. v. 7. *Qui præcipit soli, & non oritur, & stellæ claudite quasi sub signaculo.* Idem colligitur ex Matth. 6. av. 26. Matth. 10. av. 29. & Luca 12. v. 6. ubi diuina prouidentia etiam circa animantia, resque alias minimas perspicue commendatur. Innumera etiam euidentissima exempla particularis diuinæ prouidentia, passim in scriptura sunt obuia.

3 Eandem prouidentiam contra Atheos inferius referendos, solide & copiose propugnant Chrylóstomus tribus libris de Prouidentia, & in sermonibus sex de eodem argumento tom. 1. Theodoretus sermonibus decem de prouid. & lib. 6. de curandis affectionibus græcorum, Augustinus libris quinque prioribus de ciuit. Dei. & lib. 1. & 2. de ordine, Boetius lib. 5. de consolat. Gregorius Nyssenus, seu potius Nemesius lib. 8. philosoph. Saluanus libris octo de Prouidentia & iudicio Dei. Et Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatum sub initium: *Sunt, inquit, quæstiones quadam dignæ, quæ puniantur: cuiusmodi est quaerere probationes (animo scilicet dubitandi) An sit Prouidentia, &c. cum sit manifesta diuina prouidentia ex aspectu omnium, quæ uidentur effectorum; quæ arte & sapientia constant.*

4 Tertio probatur assertio ratione naturali euidente; vnde speciatim constat posterior pars assertionis. Primò. Omne bonum, quod in rebus creatis cernitur, est à Deo effectore: sed ordo rerum creaturarum ad finem, præcipue vltimum, qui est bonitas & gloria diuina, est bonū aliquid in rebus creatis existens: Ergo est à Deo effectore: Et quia cuiuslibet effectus diuini ratio necessario præexistit in Deo: cum Deus sit agens intellectuale, qui nihil agit non præcognitum: necesse est, vt in ipso etiam præexistat ratio ordinis rerum in finem, quæ est prouidentia; potissima pars prudentiæ, cuius est ordinare alia in finem, iuxta Aristotelem 6. Eth. 12. ad quam alia duæ partes ordinantur, scilicet memoria præteritorum, & intelligentia præsentium, prout ex præteritis memoratis, & præsentibus intellectis coniectamus de futuris prouidendis. Atque hæc est ratio S. Thomæ hic q. 22. a. 1.

5 Secundo. Si causalitas primi agentis, ad omnia & singula bona creata se extendit, necesse est fateri singula etiam eiusmodi bona à Deo ordinari ad suū finem; quando quidem omne agens agit propter finem, & in ipsis etiam rebus creatis nihil est, ad finem non ordinatum; vt inductione patet: sed verum est antecedens, vt patet ex dictis disp. præced. quæst. 8. 10. & 11. Ergo & consequens; nimirum omnia & singula, quæ quocumque modo habent esse, ordinata esse à Deo in finem; iuxta illud Apostoli Rom. 13. v. 2. *Quæ à Deo sunt, ordinata sunt:* vnde euidenter sequitur, in Deo etiam particularem esse prouidentiam, quæ est ratio ordinis rerum in finem, vt dictum. Atque hæc est ratio S. Thomæ ibid. q. 22. art. 2. quam

ita etiam formare licet: Quia cum omne agens agit propter finem, necesse est, vt non minus late se extendat ordinatio rerum in finem, quam causalitas ipsius primi agentis: hæc autem extendit se ad omnia & singula: Ergo &c.

6 Tertio. Si Deus non habet prouidentiam singularum rerum, causa erit, vel quia eas sigillatim non cognoscit, vel quia iis prouidere non potest; aut si potest, non vult: sed & sigillatim eas cognoscere patet ex infinita eius scientia, de qua disp. 2. quæst. 8. Prouidere posse, patet ex infinita eius potentia, de qua quæst. 11. Prouidere velle, constat ex infinita eius bonitate; de qua actum ibid. quæst. 3. Optime de hac re S. Ambrosius l. 1. de offic. cap. 13. *Quis operator negligat operis sui curam? si iniuria est regere, nonne est maior iniuria fecisse? cum aliquid non fecisse, nulla iniuria sit; non curare autem quod feceris, summa inclementia.* Plura de hac re S. Thomas lib. 3. cont. gent. cap. 64. Nec malè Cicero lib. 2. de natura Deorum.

Ex quibus refutantur varii de diuina prouidentia Gentilium errores. Primus eorum, qui eam simpliciter pernegarunt; quales fuerunt Democritus & Epicurus; qui omnia fortuito atomorum concursu fieri assererant, Prouidentiam *anum fatidicam* appellantes, apud Ciceronem lib. 2. de nat. Deor. Similes atheis illis apud Iob cap. 22. v. 14. *Nubes latibulum eius, nec nostra considerat; circa cardines caeli perambulat.* Secundus error fuit Platonis apud Nemesium lib. 8. philosoph. cap. 3. & apud S. Thomam hic q. 22. a. 3. qui sensit, solas res vniuersales & incorruptibiles cadere in Dei prouidentiam, saltem immediate; res autem alias generabiles & corruptibiles cadere in prouidentiam substantiarum separatarum, seu Angelorum, speciatim verò res humanas in prouidentiam dæmonum. Cui similis, si non deterior est error Auerrois lib. 12. Metaph. tex. 51. & 52. & Rabbi Moyfis apud S. Thomam hic q. 22. a. 2. & tribuitur etiam à Clemente Alexandrino lib. 5. Stromatum, ab Ambrosio lib. 1. offic. cap. 13. & à Nemesio lib. 8. philosoph. cap. 4. Aristoteli; in quo tamen id non reperitur. Verius adscribitur hic error Plinio, qui sanctè impudenter lib. 2. hist. nat. cap. 7. *Irridendum verò, inquit, agere curam humanarum illud, quicquid est summum.* Tertius error est quorundam apud S. Thomam lib. 3. cont. Gent. cap. 89. omnia cadere in diuinam prouidentiam, exceptis humanis actibus liberis. Contra quos plura citati.

7 Assertio III. Omnes ergo res create subiciuntur diuinæ prouidentia; etiam monstra, & defectus naturales omnes: nec in iis quidquam respectu primi agentis casu aut fortuito accidit. Ita S. Thomas hic q. 22. a. 2. in corp. & ad 1. & consentiunt omnes Theologi: quicquid Iulius Sirenus lib. 2. de fato cap. 25. falso & absurdè dixerit, monstra ac defectus omnes naturales etiam ipsi Deo fortuitos, ac præter eius intentionem esse: quem merito redarguit Vasquez hic q. 22. a. 2. Probatur ex scriptura, quæ docet, eiusmodi defectus sigillatim & directè quoque à Deo nonnunquam intentos esse Sap. 4. v. 11. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius.* Ioann. 9. v. 3. natus esse cæcus dicitur, vt manifestentur opera Dei in illo. Et in eundem sensum Eccl. 11. v. 14. generatim dicitur:

Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Idem contra Ioannem Erigenam Scorum ex instituto docet Ecclesia Lugdunensis tom. 2. auct. Patrum pag. 1572. & seq. Ratio fumitur ex dictis. Quia Prouidentia Dei ad omnia se extendit, ad quæ se extendit actio ipsius, hæc verò extendit se ad omnia; etiam ad ipsa monstra progignenda: quandoquidem Deus saltem communi concursu applicat causas oppositas, quarum interuentu monstra generantur, & cum illis proposito suæ voluntatis concurrat; quod hereticum est negare, inquit Vasquez loc. cit.

8 Et quamuis aliquid possit esse fortuitum aut casuale respectu causæ particularis, eò quod hæc ad certum tantum aliquem & particularem effectum feratur, qui præter eius intentionem ab alia causa particulari potest impediri; tamen respectu Dei nihil potest esse fortuitum; nec eius vim & ordinem. Vlla causa particularis potest impedire vel subterfugere: quandoquidem causæ omnes particulares subsunt causæ vniuersali, nec sine hac agere quicquam possunt: nec verò etiam Dei efficientia ad vllum certum ac determinatum effectum restricta aut limitata est; sed quicquid omnino habet rationem Entis, quamuis in specie sua mutuum sit & imperfectum, diuinæ potentiaë tanquam causæ vniuersali subiacet, vt rectè declarat S. Thomas cit. a. 2. ad 1. Vbi hoc exemplo alicuius heri commodè declarat, qui plures ab se famulos ignaros consilij ita dimisit, vt in via sibi occurrerent: qui occursum eorum sit fortuitus respectu seruorum, est tamen prouisus à Domino.

9 Sunt ergo etiam monstra secundum Dei intentionem, saltem secundariam; adeoque cadunt sub Dei prouidentiam, seu tanquam termini prouisi, seu etiam tanquam subiecta quibus prouidetur. Et quamuis annotet Molina hic q. 22. a. 2. non ideo necessarium videri, dicere, omnes eiusmodi fortuitos effectus esse à diuina prouidentia intentos; satis esse, omnes in particulari esse præuisos, & ob debitum finem permisos; negari tamen non potest, aliquos etiam particulatim à Deo nonnunquam esse intentos ac procuratos, vt ex citatis scripturæ locis satis colligitur; & patet innumeris alijs exemplis, quando iusta Dei vindicta, multa sæpe millia hominum repentina ac violenta morte, aut lepra, alioque morbo, à Deo fuere castigata, vt speciatim in diluuiò, in Sodomitis, in Ægyptiis, in Assyriis, & in ipsi etiam Israelitis, ob peccatum Dauidis male multatis videre est.

10 Assertio IV. Sed & mala culpæ subduntur aliquo modo diuinæ prouidentiaë, non tanquam effectus; sed vel tanquam terminus impediendus vel destruendus per diuinam prouidentiam; vel tanquam materia, circa quam, & cuius occasione aliquid faciendū ordinat Deus; veluti poenitentiam agendam; aut iustam poenam subeundam; vel satisfactionem suscipiendam: ita vt circa illa quidem, & de illis prouidere quippiam Deus rectè dicatur; sed non illa absolute prouidere, licet utiq; permissionem eorum Deus prouideat. Ita S. Thomas supra q. 14. a. 16. & q. 5. de verit. a. 4. Alensis 1. p. q. 36. mem. 4. art. 1. Durandus in 1. d. 39. q. 3. num. 10. Aureolus in 1. d. 40. q. 1. a. 2. Ferrariefis l. 3. cont. gent. cap. 71. Gregorius de Valentia hic q. 2. pun. 2. Molina, Vasquez, alijq; Thomista ead. q. 2. a. 2. Suarez lib. 3. de attrib. c. 10. n. 8.

vbi ait, Deum habere perfectissimam prouidentiam de actibus liberis, etiam malis; & priusquam fiant, & postquam facti sunt, tum prohibendo illas, & impediendo, vel permitiendo, & de illis, si fiant, iuste vel misericorditer, pro ratione suæ sapientiaë, disponendo.

Ratio est manifesta, Quia tamen si Deus peccata non velit, nec faciat, certo tamen consilio ac fine ea permittit, punit, condonat, delet; ac bona plurima ex iis elicit. Quo sensu est Augustinus. scripsit in Enchiridio cap. 11. Deus omnipotens nullo modo sineret malum aliquod esse in operibus suis, nisi vsq; ad eum esset omnipotens & bonus, vt beneficeret ei de malo. Et quamuis hæc quoq; prouidentia ad scientiam approbationis pertineat, ea tamen non est scientia approbationis ipsius peccati, sed vel permissionis peccati, vel destructionis & remissionis eiusdem, vel punitionis &c. Quare etiam absolute dicendum non est, peccata cadere sub prouidentiam approbationis, vt nominauit S. Thomas q. 5. de verit. a. 4. nec est peccata à Deo prouisa esse dici debent; sed præuisa & præscita: quia simpliciter prouisum esse, denotat aliquem effectum diuinæ voluntatis & prouidentiaë, vt rectè Vasquez hic q. 2. a. 2. n. 27.

12 Sed contra hoc ipsum obicitur hoc argumentum. Si Deus habet prouidentiam rerum; ergo ad eum spectat mala omnia, ac præsertim approbationis impediendæ: est enim boni prouisoris, quoad res vel personas suæ cura subiectas, impedire mala quantum potest.

Ad hoc argumentum optimè respondet S. Thomas hic q. 2. a. 2. ad 2. aliam esse rationem eius, qui habet curam alicuius particularis rei; aliam prouisoris vniuersalis. Quia prouisor, inquit, particularis excludit defectum ab eo, quod eius cura subditur, quantum potest: sed prouisor vniuersalis permittit aliquem defectum in aliquo particulari accidere, ne impediatur bonum totius. Vnde corruptiones & defectus in rebus naturalibus dicuntur esse contra naturam particulari; sed tamen sunt de intentione naturæ vniuersalis, in quantum defectus vnus cedit in bonum alterius, vel est totius vniuersi. Nam corruptio vnus est generatio alterius, per quæ species conseruatur. Cui igitur Deus sit vniuersalis prouisor totius entis, ad ipsius prouidentiaë pertinet, vt permittat quosdam defectus esse in aliquibus particularibus rebus, ne impediatur bonum vniuersi perfectum. Si enim omnia mala impediatur, multa bona deficiunt vniuerso; non enim esset vita leonis, si non esset occisio animalium; nec esset patientia Martyrum, si non esset persecutio Tyrannorum. Ita S. Thomas, qui addit etiam S. Augustinum superius relatum in eandem sententiam.

13 Obicitur secundo. Atqui verò hoc saltem alienum videtur à diuina prouidentia, quod in hac vita felices sæpe sint mali, infelices boni. Cuius tentationis sensum commemorat est Dauid psal. 2. v. 2. & ps. 72. v. 16. Iob cap. 2. 1. v. 7. Ieremias c. 12. v. 1. Abacuc cap. 1. v. 13.

Respondetur, alienum hoc minime esse à diuina prouidentia. Primū enim hinc solum colligitur, non esse hic propriè locum, nec tempus remunerationis, sed certaminis, & agonis: in quo pugiles non sine labore & molestia colluctantur, vt finito certamine prouisione industriæ, in altera primum vita præmium laboris accipiant; vbi è contrario mali, tanquā otiosi ac delicati spectatores, vel et præuaricatores, puniuntur & vacui contabescunt. Quo modo ad hanc difficultatem respondet Dauid Ps. 72. vbi cum v. 16. eam quasi sibi metipsum obiciens dixisset: Existimabam vt cognoscerem hoc; labor est ante me, addit. Donec intrem in

sanctuarium Dei, & intelligam in novissimis eorum. Per-
runtamen propter dolo posuisti eis, deieci si eos, dum alle-
uarentur. Et Iob cit. cap. 21. v. 13. ad eandem diffi-
cultatem respondens ait: Ducunt in bonis dies suos, &
in puncto ad inferna descendunt. Et rursum v. 30. Quia
in diem perditionis servatur malus, & ad diem furoris du-
cetur. Eodem modo cum Ierem. 12. v. 1. dictum es-
set, Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus,
qui operantur iniquitatem &c. mox ibidem v. 3. sub-
iungitur: Congrega eos sicut gregem ad victimam, &c.

14

Secundo magnum simul hac re præstatur benefi-
cium bonis. Primo enim temporalibus eius modi fla-
gellis expiantur illorum peccata, ne gravius in alte-
ra vita puniantur. Vt in Dauide accidit ob adulte-
rium à Deo castigatur. Secundo, pravi habitus vitio-
rum purgantur. Psal. 138. v. 23. Proba me Deus, &
scito cor meum, interroga me & cognosce semitas meas. Et
vide: via iniquitatis in me est, & deduc me in via aeter-
na. Tertio, virtus illorum probatur, exercetur, ac
perficitur. Iud. 3. v. 1. He sunt gentes, quas Dominus de-
reliquit, ut erudiret in eis Israel &c. ut haberent con-
suetudinem patiendi. Et psal. 25. v. 2. Proba me Domine
& tenta me, ut erenes meos, & cor meum. Equus gene-
rosus quotidie exercetur ad pugnam: & si in stabu-
lo diu otiosus delitescat, perit. Quarto, ab amore hu-
ius vite refrenantur, ne forte ita delectentur via, vt
obliuiscantur patriæ. Vnde S. Gregorius lib. 23. Mo-
ral. cap. 24. Vita quippe est, inquit, vita præsens, qua ad
patriam tendimus, & idcirco hic occulto iudicio frequenti
perurbatone conterimur, ne viam pro patriâ diligamus.
&c. Electis ergo suis ad se pergentibus Dominus huius mi-
di iter asperum facit, ne dum quæq; via præsentis requie
quasi via amantate passitur, magis eum diu pergere, quã
citius peruenire delectet: ne dum oblectatur in via, obli-
uiscatur quod desiderabat in patriâ. Quinto ad Deum
ardentius quærendum compelluntur. Psal. 15. v. 4.
Multiplicata sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt.
Sexto præmium eorum in altera vita conferendum
his flagellis augetur. 2. Cor. 4. v. 17. Momentaneum &
leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æter-
næ gloriæ pondus operatur in nobis. Septimo solatijs
spiritualibus etiam in hac vita digniores redduntur.
Apoc. 2. v. 17. Vincenti dabo manna absconditum.

15

Et propter hæc Christus ad Apostolos ait Matt. 5.
v. 11. Beati estis (nimirum etiam in hac vita) cum ma-
ledixerint vobis homines &c. Gaudete & exultate, quo-
niam merces vestra copiosa est in cælis. Et Apostolus Ia-
cobus cap. 1. v. 1. Omne gaudium existimate fratres mei,
cum in tentationes variis incideritis: scientes quod proba-
tio fidei vestra patientiam operatur, Patientia autem opus
perfectum habet. Et Rom. 5. v. 3. Non solum autem, sed
& gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio
patientiam operatur, patientia autem probationem; pro-
batio vero spem, spes autem non confundit. Plura de his re-
bus disserunt S. Ambrosius lib. 1. de offic. cap. 13. &
14. S. Gregorius lib. 23. Moral. cap. 15. S. Damasce-
nus lib. 2. fid. orth. cap. 29. & S. Augustinus lib. 1. de
ciuit. cap. 8. vbi inter alia: Placuit, inquit, diuine pro-
videntiæ præparare in posterum (non in hac vita) bona
iustis, quibus non fruuntur iniusti; & mala impijs, qui-
bus non exercitiabuntur boni. Ista vero temporalia bona &
mala (huius vite) vtriusq; valuit esse communia; vt nec bo-
na cupidius appetantur, quæ mali quoq; habere cernun-
tur; nec mala turpiter evitentur, quibus & boni plerumq;

afficiuntur. Et infra addit, temporalibus huius vitæ
flagellis bonos proari, purificari, eliquari; malos damna-
ri, vastari, & exterminari &c. Pluribus de hac re dif-
ferui in Amuleto Castrensi cap. 7. & 8. Aliæ obie-
ctiones contra diuinam providentiam partim solu-
tæ sunt supra quæst. 8. de scientia Dei; partim hic
dub. vlt. dissolventur.

DVBIUM III.

*Quaratione res creata subiiciantur
diuinæ Providentiæ; an om-
nia immediatè; an etiam veluti
subiecta quadã, aut termini, seu
effectus diuinæ Providentiæ.*

S. Thomas 1. p. q. 22. a. 2. & 3.

Modus ac ratio diuinæ Providentiæ dupliciter
potest spectari; primò ex parte ipsius Dei; quo
spectat ea quæstio, an diuinæ Providentiæ immédia-
tè subiiciantur omnia; seu quod idè est, an Deus per
se ipsum immediatè provideat omnibus: secundo ex
parte ipsarum rerum, siue obiectorum, quæ diuinæ
providentiæ subiiciuntur, quæ partim sunt effectus
seu termini diuinæ providentiæ, de quibus alicui pro-
videtur, partim subiecta seu obiecta quibus provi-
detur. In quibus quidem cum quatuor considerari
& distingui ad institutum possint, nimirum primò
earum existentia; secundo earum dispositio & coordi-
natio seu collocatio cum rebus alijs creatis, qua V.
G fit, vt ignis sit superius, terra inferius &c. tertio ea-
rundè finis, seu affectio finis, ad quæ conditæ sunt;
quartò media quibus ad eundem finem tendunt; du-
bium est, an non solum media; sed etiam tria alia,
quæ commemorauimus, nimirum existentia, dispo-
sitiio, & finis, seu affectio finis cuiusq; rei sint effectus
diuinæ providentiæ, qua Deus eadem rei provideat.

Et quod ad primum attinet, non defuerunt ex
Ethnicis philosophis quidam, qui docuerunt, Deum
non providere rebus omnibus immediatè; sed qui-
busdam solum mediatè. Quæ fuit opinio Platonis,
vt ex Gregorio Nysseno lib. 8. de prouid. cap. 3. re-
fert S. Thomas hic q. 22. art. 3. Is enim triplicem
providentiam constituit. Quarum prima est, inquit
S. Thomas, summi Dei, qui primò & principaliter pro-
videt rebus spiritualibus, & consequenter toti mundo,
quantum ad genera, species, & causas vniuersales. Secun-
da verò providentia est, qua provideatur singularibus ge-
nerabilium & corruptibilium: hæc attribuit Deus,
qui circumueit cælos, id est, substantijs separatis, qua mo-
uent corpora cælestia circulariter. Tertia verò providentia
est rerum humanarum, quam attribuebat demonibus,
quos Platonici ponebant medios inter nos & Deos, vt nar-
rat Augustinus lib. 9. de ciuit. Dei cap. 1. & 2. Ita S.
Thomas. Sed & ex Theologis multi docent,
existentiam, itemque dispositionem, ac finem re-
rum, non comparari ad providentiam de iis-
dem rebus tanquam effectus: quæ, an, & qua ra-
tione sint accipienda sequentibus adortionibus de-
claramus.

Alic.